

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

СТИРНИК НАТАЛІЯ СЕРГІЇВНА

УДК 821.111-32.09“18/19”(043.3)

**НОВЕЛІСТИКА Д.Г. ЛОРЕНСА: МОТИВНО-ТЕМАТИЧНИЙ
КОМПЛЕКС І ЖАНРОВІ СТРАТЕГІЇ**

10.01.04 – література зарубіжних країн

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Дніпро – 2021

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано на кафедрі зарубіжної літератури
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Науковий керівник: кандидат філологічних наук, доцент
Левченко Олексій Володимирович,
Дніпровський національний університет імені Олеся
Гончара, доцент кафедри зарубіжної літератури

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, доцент
Гон Олександр Мойсейович,
Інститут міжнародних відносин Київського
національного університету імені Тараса Шевченка,
професор кафедри іноземних мов

кандидат філологічних наук, доцент
Гольтер Ірина Михайлівна,
Дніпровський державний технічний університет,
доцент кафедри перекладу

Захист відбудеться «14» травня 2021 р. об 11 годині на засіданні спеціалізованої
вченої ради Д 08.051.12 у Дніпровському національному університеті імені
Олеся Гончара (49027, м. Дніпро, пл. Тараса Шевченка, 1, Палац студентів
ДНУ).

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара (49050, м. Дніпро, вул. Казакова, 8).

Автореферат розіслано «_____» _____ 2021 р.

Т. в. о. вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради

Н. В. Підмогильна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Доба модернізму залишається предметом наукової дискусії в сучасних літературознавчих студіях. Література англійського модернізму початку ХХст. привертала увагу багатьох дослідників, однак, деякі питання все ще недостатньо вивчені. Літературознавці щораз більше звертають увагу на творчість митців, приналежність яких до канону «високого» модернізму є суперечливою, або ж до таких аспектів творчості класиків модернізму, художня природа яких не обмежується модерністським експериментом. Традиційно ім'я Девіда Герберта Річардса Лоренса (Lawrence H. Davison, 1885–1930) пов'язують з нетиповими для Англії межі століть психологічно витонченими романами про бурхливі емоції і нестримну пристрасть, зокрема зі скандально відомим романом «Коханець леді Чаттерлі» (1928). Однак доробок письменника розмаїтий і складається з 20 збірок віршів, 11 романів, 67 новел, 10 п'єс, 5 нотаток про подорожі (дві з яких вийшли після смерті письменника), есеїв і літературно-критичних статей.

Д. Г. Лоренс увійшов у літературу як сміливий експериментатор у жанрі новели. Як учень Т. Гарді та Дж. Еліот, він, з одного боку, абсорбував старі традиції викладу і реалістичного опису життя людей, а з іншого порушував сталі канони «well-made story» (М. М. Пальцев). Мистецькі пошуки Лоренса пов'язані, насамперед, з його пошуками себе як особистості. Почуваючись невірним у тодішньому англійському суспільстві, письменник зазначав: «Я знаю, що у клітці, я знаю, що я, як мавпа у клітці. Але якщо хтось просуне пальця у мою клітку, я укушу й дуже укушу»¹. Лоренс був одним з перших письменників, який використав у своїх творах фрейдівські ідеї, художньо осмислюючи звільнення людської сексуальності, стосунки між чоловіком і жінкою, чим збурював патріархальну свідомість і пересічних читачів, і поважних критиків. З цього приводу Дж. Вортен зауважував, що «Лоренсу хотілося здаватися зухвалим, епатажним і не таким як усі, йому подобалося шокувати, бентежити, грати роль *enfant terrible*»². Це свідчення того особливого місця, яке посідав Лоренс серед інших письменників-модерністів (М. Пруста, Т. С. Еліота, Дж. Джойса, В. Вулф, Е. Паунда, К. Менсфілд та інших).

У другій половині ХХ ст. Лоренс проголосив *personanongrata*: до образу автора «непристойних» текстів (які припиняють друкувати), передтечі фашизму (у чому його звинувачував Бертран Рассел) додаються звинувачення у зневажливому ставленні до жінок і в дискримінації самої ідеї жіноцтва. У своїх закидах критики та літературознавці спиралися на відому працю М. Маррі «Син жінки» (1931) («нищівну агіографію», за висловом О. Гакслі), а також на працю ідеологині фемінізму Симони де Бовуар «Друга стаття» (1949), присвячену проблемам жіночих прав і гендерної нерівності. Дослідниця окремо зупиняється на постаті й творчості письменника в частині «Лоренс, або Фалічна гордість». І хоча С. де Бовуар пропонує складний, полемічний аналіз доробку, саме її звернення до творів Лоренса дало підстави критикам і літературознавцям звинуватити письменника у спотвореному зображенні жіночих персонажів у його творах.

¹ Worthen J. D. H. Lawrence. Modern Fiction. London. 1991. P. 10.

² Worthen J. D. H. Lawrence. The Life of an Outsider. 2005. P. 10.

Українські науковці (Н. Жлуктенко, О. Бандровська, Н. Глінка, Н. Кудрик, Т. Левчук, Н. Шляхтер, Є. Чернокова та ін.) студіювали окремі аспекти творчості Лоренса, здебільшого його романну творчість і частково поезію. Романи і лише поодинокі новели письменника інтерпретовано перекладачами С. Павличко, М. Габлевич, О. Матвієнко, І. Бояновською, М. Стріхою, О. Лишегою, Р. Доценком та ін. І все ж новелістика Лоренса і нині є майже не дослідженою і невідомою в українському культурному просторі, залишаючись викликом як для перекладачів, так і літературознавців³.

У сучасному українському літературознавстві маємо в основному поодинокі згадки про новели в літературно-критичних нарисах про романи письменника. Історія створення новел, обставини їхньої публікації, структура новелістичних циклів і їхня тематика залишаються предметом дискусії та потребують літературознавчого осмислення, що дозволить уточнити місце новелістики письменника в системі англійського модернізму.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю цілісного осмислення новелістики Д. Г. Лоренса, спричинену неоднозначною оцінкою його творчості як зарубіжними, так і вітчизняними літературознавцями, суперечливими судженнями щодо художньо-стильової природи творів, природи новаторства та місця письменника в ієрархії літературного модернізму. Необхідність звернення до новелістики Лоренса зумовлена також актуалізацією нового етапу дослідження модернізму в сучасному літературознавстві (від класичної вже праці Д. Фоккеми та Е. Ібш до сучасних студій з «нового» модернізму і метамодернізму). Аналіз новелістичної прози Лоренса дозволить не лише визначити його місце в історії європейського модернізму, але й певним чином уточнити зміст модернізму як естетичної системи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації та напрям її висвітлення пов'язані з науково-дослідною темою «Класика та сучасність: дискурс діалогу» (№ державної реєстрації 0215U009378) кафедри зарубіжної літератури Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. Тему затверджено на засіданні вченої ради Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (протокол № 3 від 20 вересня 2011 р.) й уточнено на засіданні вченої ради Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (протокол № 14 від 30 червня 2020 р.) та вченої ради факультету.

Метою дослідження є вивчення проблематики, мотивно-тематичного комплексу та жанрових особливостей малої прози Д. Г. Лоренса як етапу розвитку модерністської літератури. Для досягнення поставленої мети були сформульовані наступні основні завдання:

- проаналізувати дискусійні аспекти сучасного історико-літературного розуміння модернізму;
- з'ясувати основні етапи рецепції творчості Д. Г. Лоренса літературним середовищем, критикою та історико-літературною наукою;

³ Деякі кроки в цьому напрямку зроблено й авторкою дисертації: переклад новел «Жених про запас» / «Second Best» (Всесвіт. 2010. № 7–8), «Сутінки весни» / «The Shadows of Spring» (Всесвіт. 2011. № 7–8), «Спокусниця» / «Witch à la Mode» (Всесвіт. 2020. № 1–2).

- висвітлити основні концепції жанру новели й особливості модерністської новели в англійській літературі початку ХХ ст.;
- розглянути тематику, основні художні мотиви, та смислові константи новелістики Д. Г. Лоренса;
- охарактеризувати художні особливості малої прози Д. Г. Лоренса;
- уточнити місце новелістики Д. Г. Лоренса в історії англійської модерністської новели.

Об’єкт дослідження – новели збірок Д. Г. Лоренса «The Prussian Officer and Other Stories» (1914), «England, My England and Other Stories» (1922), «The Woman Who Rode Away and Other Stories» (1928), що відображають ранній, зрілий і пізній періоди творчості письменника. Дослідження не претендує на всебічний аналіз окремих творів Лоренса і повне охоплення його новелістики. І відбір творів, і характер їх аналізу підпорядкований основній меті роботи.

Предметом дослідження є основні художні мотиви, проблематика, тематика й жанрові особливості новелістики Д. Г. Лоренса.

Теоретико-методологічним підґрунтям дисертації стали праці теоретиків та істориків літератури Д. Фоккеми, К. Хейвуда, Ф. Р. Лівіса, К. Кушмана, М. Скварза, Е. Ферніхаф, Ф. Бекет, Е. Харрісона, М. Бахтіна, Є. Мелетинського, В. Шкловського, Д. Затонського, М. Пальцева, Н. Михальської, Л. Дудової, Л. Трикова, Г. Анікіна, В. Толмачова, Н. Жлуктенко, Л. Скуратовської, Е. Гончаренко, О. Бандровської, а також біографів письменника Дж. Меєрза, Д. Елліса, Дж. Вортена.

Методологія дослідження базується на поєднанні засад історико-біографічного (виявлення зв’язку художніх образів з життєвим і творчим досвідом, біографією письменника, тогочасною соціокультурною ситуацією), порівняльно-історичного (вивчення семантики та функцій художніх образів в їхній динаміці, а також жанрово-стильових особливостей творів Лоренса), компаративного (зіставлення творів автора з творами його сучасників для встановлення їхнього взаємозв’язку, взаємодії) методів із методами текстового аналізу.

Науковановизна роботи полягає в тому, що вона є першою в українському літературознавстві спробою комплексного аналізу новелістики Д. Г. Лоренса в контексті художніх пошуків літератури модернізму. У процесі дослідження авторка, спираючись на досягнення сучасного літературознавства, запропонувала свій погляд на співвіднесеність традиційного і новаторського в малій прозі Лоренса, уточнила її місце в традиції розвитку новелістичного жанру в європейській літературі та англійській модерністській новелі зокрема.

Практичне значення дисертації полягає в тому, що її матеріали можуть використовуватися в подальшому науковому вивченні творчості Д. Г. Лоренса, під час вивчення історії зарубіжної літератури в закладах вищої освіти, у підготовці спецкурсів і спецсеминарів, навчальних посібників та підручників для студентів гуманітарних спеціальностей, написанні кваліфікаційних і магістерських робіт про специфіку новели як жанру, дискурс модернізму в літературі, творчість Д. Г. Лоренса.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і висновки дисертації оприлюднено в доповідях на наукових конференціях: Практичні студії «Інноваційні технології навчання у крос-культурному просторі» (Дніпропетровськ, 2007); XVII Міжнародна наукова конференція «Мова і культура» ім. проф. Сергія

Бураго(Київ, 2008); Міжвузівська конференція X Шрейдерівські читання «XIX ст.: ідеї, образи, відлуння» (Дніпропетровськ, 2009); VI Міжнародні Чичерінські читання «Світова класика в літературно-критичному дискурсі XXI ст.» (Львів, 2009); Міжнародна наукова конференція «Мультикультуралізм у перспективі літературознавчої антропології» (Чернівці, 2009); Всеукраїнська науково-практична конференція «Література в контексті культури» (Дніпропетровськ, 2010); Всеукраїнська наукова конференція «Модуси автобіографічного письма» (Київ, 2010); «Література в контексті культури» (Дніпропетровськ, 2010); Міжнародна наукова конференція «Поетика містичного» (Чернівці, 2010); XI Шрейдерівські читання. Міжвузівська наукова конференція «Актуальні проблеми вивчення та викладання зарубіжної літератури» (Дніпропетровськ, 2011); Міжвузівська наукова конференція «Функціонування літератури в культурному контексті епохи» XII Читання пам'яті Н.С. Шрейдер (Дніпропетровськ, 2013); VIII Міжнародні Чичерінські читання «Світова література у літературознавчому дискурсі XXI ст.» (Львів, 2013); Міжвузівська наукова конференція XIV Шрейдерівські читання «Класика та сучасність: дискурс діалогу» (Дніпропетровськ, 2016); Всеукраїнська наукова конференція XV Шрейдерівські читання (Дніпропетровськ, 2017); Перша віртуальна конференція для аспірантів (Товариство Д.Г. Лоренса в Північній Америці) / TheFirst DHLSNA VirtualGraduateStudentConference (Північна Америка, 2018); Всеукраїнська наукова конференція з міжнародною участю (Харків, 2020), Зарубіжна конференція, присвячена сучасній перспективі досліджень постгуманізму / «Posthumanism 20/20» (Орхус, 2020); Міжнародна наукова конференція «Наративипереміщень та географії ідентичностей у художньому дискурсі» (Київ, 2020).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 20 статей, з яких 18 – у фахових наукових виданнях України, 2 – у закордонних, 1 – в інших виданнях, а також 3 переклади новел.

Структура дослідження зумовлена загальною концепцією і завданнями дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел, що містить 292 найменування. Загальний обсяг дисертації становить 216 сторінок, із них – 192 сторінки основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, сформульовано мету і завдання дослідження, зазначено об'єкт та предмет дослідження, визначено наукову новизну, теоретико-методологічну базу дослідження його практичну значущість, подано відомості про апробацію основних положень дисертації.

У розділі 1 «**Теоретичне та історико-літературне дослідження новелістики Д.Г. Лоренса у працях зарубіжних і вітчизняних дослідників**» з'ясовано теоретичні аспекти літературно-критичної інтерпретації малої прози Д. Г. Лоренса в західноєвропейському й українському літературознавстві.

У підрозділі 1.1. «*Мала проза Д. Г. Лоренса: критична реценція та історико-літературна дискусія*» окреслено ступінь вивчення новелістики Д. Г. Лоренса у сучасному літературознавстві. Уже перші літературні кроки письменника провокували критичне обговорення. Про його твори дискутували не тільки сучасники

і дослідники його творчого доробку, але й ті, хто був просто знайомий з ним особисто (Дж. Чемберс, Д. М. Маррі, К. Касвел, Ф. Р. Лівіс, Е. М. Форстер, В. Вулф, Е. Гарнетт та ін.). Наприкінці ХХ ст. творчість Лоренса привернула увагу таких літературознавців, як Е. Ферніаф, Ф. Беккет, М. Скваєрс, К. Кушман, П. Поплавські, Дж. Меєрс, К. Хейвуд, Дж. Каван, Г. Сквей та ін. Життєвий і творчий шлях письменника досліджувати авторитетні в західному літературознавстві біографи Т. Г. Мур, Д. Елліс, Дж. Вортен, Дж. Меєрс.

Аналіз наукових праць про творчість Лоренса у вітчизняному літературознавстві свідчить, що вони здебільшого спрямовані на романи письменника. Новелам приділили увагу М. Пальцев, Н. Жлуктенко, Е. Гончаренко, намагаючись відстежити стосунок письменника до модернізму і модерністів. Дослідники сходяться на тому, що створюючи новели, Лоренс удосконалював свою майстерність, розробляв образи й ідеї, які пізніше реалізувалися в романах.

Отже, мала проза письменника заслуговує на особливу увагу, адже була своєрідною лабораторією для експериментів: саме в новелах викристалізувалися теми, проблеми, образи, мотиви, яскраво репрезентовані в романній творчості. Так, сюжет новели «Жених про запас» (1912) продовжено в романі «Закохані жінки» (1922); каліцтво героїв новел «Хворий шахтар» (1913) та «Сліпий» (1918) викликає алузії з романом «Коханець леді Чаттерлі» (1928); теми і проблеми новел «Запах хризантем» (1911), «Хворий шахтар» (1913) простежуються в романі «Сини та коханці» (1913), близькі стосунки сестер у новелі «Жених про запас», їх відкритість у розмовах про юнаків розгорнуто в романі «Закохані жінки» (1920).

У підрозділі 1.2. «*Постать і творчість Д.Г. Лоренса в каноні модернізму: від заперечення до розуміння*» осмислено наукові розвідки про творчий доробок Лоренса в контексті модернізму. Серед зарубіжних літературознавців немає єдності щодо приналежності творчості письменника до конкретного літературного напрямку. Так, Дж. Вортен стверджує, що в ранніх творах митця можна простежити як реалістичні, так і символістські елементи. Г. Сквей відносить ранні твори Лоренса до реалізму, але вже в текстах наступних періодів простежує відмову письменника від реалізму. Ф. Беккет розглядає Лоренса як виразного письменника-модерніста. Е. Ферніаф підкреслює полістилістичність як визначальну індивідуальну рису творчості Лоренса, оскільки останній був яскравим представником свого часу, відкритим культурним течіям епохи. Х. Лейрд вважає, що Лоренса слід зараховувати до творців модернізму і підтримує точку зору А. Джеффа, що Лоренс був «the hub of network». Слід підкреслити історико-літературну виваженість положень Е. Ферніаф, Н. Жлуктенко, Е. Гончаренко, Л. Скуратовської та ін., які вважають, що Лоренс є яскравим представником епохи модернізму, у його творах синтезовано прийоми, що відсилають до різних новаторських течій ХХ ст., а домінантою є зображення нової реальності, нового типу героя засобами оновленої художньої мови. Доробок письменника належить до модерністського напрямку в літературі, але не обмежується його «класичною» парадигмою, «кодом» (Д. Фоккема) повною мірою. Творчості Лоренса було притаманне творче, критичне продовження традицій натуралізму, імпресіонізму й експресіонізму. Подібний синтез яскраво оприявнюється в новелістиці письменника, зумовивши її художню своєрідність.

Дискусія серед вітчизняних науковців щодо приналежності Д.Г. Лоренса до певного художнього напрямку ХХ ст. досі триває. Дослідники старшого покоління

(Г. Анікін, Н. Дудова, Д. Затонський, В. Івашева, Н. Михальська, Л. Триков), позиції яких були певною мірою обумовлені ідеологічною реальністю, хоч і визначали Лоренса як сучасника модерністського експерименту, здебільшого акцентували на продовженні реалістичної традиції, традиційної форми оповіді і підкреслювали, що письменник не відмовлявся від традиційних моделей, героїв, соціально-побутової проблематики. Так чи інакше, ці науковці зосередилися на дослідженні творчості Лоренса під «малоперспективним кутом зору збагачення реалізму» (С. Павличко). Молодше і сучасне покоління англівців (О. Бандровська, Е. Гончаренко, М. Пальцев, М. Стріха, В. Толмачов), долучаючись до англійської критики, вважають Лоренса центральною постаттю та яскравим представником модернізму. Найбільш вираженою бачиться позиція відомої вітчизняної дослідниці Н. Жлуктенко, яка підкреслює, що Лоренс є репрезентантом художнього авангарду, котрий, як і деякі інші представники «нового мистецтва», використовував художні здобутки і реалізму, і натуралізму, і символізму.

У розділі 2 «**Становлення Д.Г. Лоренса-новеліста і класика модерністської новели**» розглянуто модерністську новелу, прокоментовано окремі факти з життя письменника, художньо осмислені ним у новелах, простежено вплив його особистого життя на вибір тем і проблем у новелістиці раннього періоду.

У підрозділі 2.1. «*Модерністська новела як жанр в англійській літературі*» вивчено питання розвитку новелістичного жанру початку ХХ ст. У цей час англійська модерністська новела зазнає бурхливого розвитку і стає експериментальним полем для письменників. Її визначальним складником, окрім стислості оповіді, динамічного сюжету, експресивності, зображенню небуденної події, відкритого завершення, став психологізм. Письменники-модерністи занурювалися в людську свідомість і підсвідомість, найпотаємніші куточки людської душі, намагаючись відтворити емоційні і психологічні зрушення, що спричиняють незворотні зміни в житті героїв, перелом у їхній свідомості. Д. Г. Лоренс, В. Вулф і Дж. Джойс по-різному визначали невеличкі за розміром тексти. Вулф не акцентувала різниці між «novel» та «shortstory», Джойс називав свої короткі історії «stories», Лоренс – «novelette», трохи більші за розміром твори – «longstory», більшість новел другої збірки – «littlestories». Кожен з видатних англійських письменників знаходить власний шлях «модернізації» новели, однак, якщо Джойс і Вулф продовжують традицію жанру (ускладнюючи його психологічно чи фантазійно), Лоренс і в художній практиці, і в критичній рефлексії все більше відходить від «інтелектуального» начала новели (викладеного Е. По в «Філософії творчості»). Експеримент, розпочатий у малій прозі, продовжиться і в його романах. Про це свідчить, зокрема, сюжетне продовження новел в романах Лоренса: сюжет новели «Запах хризантем» – у романі «Сини та коханці», каліцтво героїв новел «Хворий шахтар» та «Сліпий» – у романі «Коханець леді Чаттерлі» в образі Кліффорда, близькі стосунки сестер у новелі «Жених про запас», їх відкритість у розмовах про юнаків розгорнуто в романі «Закохані жінки».

У підрозділі 2.2. «*Герой і сюжети новел Д. Г. Лоренса: біографічний компонент*» представлено факти біографії у співвідношенні з літературною творчістю письменника. Цілісне дослідження біографії і творчості митця дає можливість краще зрозуміти своєрідність його духовного світу, фактів з життя, що мали неабиякий вплив на формування світогляду і сприяли становленню Лоренса як

письменника. Цей зв'язок простежується у дванадцяти новелах першої збірки «Прусський офіцер», де художньо інтерпретовано спогади дитинства та ранньої зрілості Лоренса: імпульсом до створення більшості новел стало життя його родини його друзів. Дослідники неодноразово підкреслювали автобіографізм першої збірки молодого письменника. Основна тема новел, які увійшли до неї, – це тема кохання. Любовний трикутник зображений майже в кожній новелі. Взаємини Лоренса з Джессі Чемберс, першим юнацьким захопленням письменника, художньо оприявлено в романі «Сини та коханці» (це образи Пола Мореля і Міріам), а також у новелі «Мила леді» (образ леді Еттенборроу і Сесс). Страждання і взаємні претензії між Д. Г. Лоренсом та Джессі Чемберс – стрижень історії в новелах різних періодів творчості письменника («Сутінки весни», «Спокусниця»). У новелі «Запах хризантем» йдеться про життя шахтарів у промисловому Ноттингемі; реалізм оповіді зумовлений авторським досвідом. Новелістика стала органічним продовженням життєтворчості письменника. У цьому полягає специфіка лоренсівського модернізму, що поєднує його не лише з «життєтворчістю» романтиків XIX ст., але й з пошуками нової автографії у модернізмі (від Марселя Пруста до Семюела Беккета). Дослідники відмічають, що для Лоренса важлива співвіднесеність творчості і біографії, саме це вирізняє його серед інших письменників-модерністів, з їх відомою ідеєю імперсоналізації і відмовою від особистісного, «*escape from personality*». Новели Лоренса завжди, так чи інакше, про нього самого, що і робить їх незвичайними, що створює новий тип модерністської сповіді. Дослідники по-різному обґрунтовують тезу про особистісний первень у творчості Лоренса, пояснюючи це традиційно, удаючись до історико-біографічного методу, або ж виходячи з міфопоетичної критики. Зокрема, українська дослідниця Н. Глінка зазначає: «Універсальності, якої прагнули митці-модерністи, як правило, вдаючись до “безособовості”, Лоуренс досяг реалізацією особистісного начала, бо він уявляв особистісне частиною загального»⁴. На відмінність Лоренса від модерністського «канону» саме через його складний діалог з догмою «імперсонального», висунутого Т. С. Еліотом, вказує вітчизняна дослідниця модерністської поезії Є. Чернокова⁵.

У підрозділі 2.3. «*Формування тем, мотивів і стилістичних принципів у ранній прозі Д. Г. Лоренса*» розглянуто ранній період творчості митця, що умовно припадає на 1910-ті роки. У новелах цього періоду письменника простежується поступовий рух від традиційних форм реалізму до модернізму. «Прусський офіцер», центральний твір збірки Лоренса – це своєрідний діалог з традиційною, класичною новелою, одним з засновників якої у XIX ст. був Г. фон Клейст. Йдеться про його хрестоматійну новелу «Міхаель Кольхаас» (1810). У «Міхаелі Кольхаасі» і «Прусському офіцері» наявні основні риси новелістичного жанру, але разом з цим, кожній притаманні власні ознаки з огляду на суспільно-політичну ситуацію, історію розвитку тогочасного суспільства й авторський стиль. Клейстівський Кольхаас прагнув справедливості, жорстоко впливаючи на реальність. Лоренсів денщик шукав свободи і душевного спокою лише для себе. Якщо в новелі Клейста конфлікт обумовлено історично та

⁴Глінка Н. В. Міфопоетика творчості Д.Г. Лоуренса: автореф. дис. канд. філол. наук: 10.01.04. Київ. 2006. 20 с.

⁵Чернокова Є. С. Англійська лірика 1900–1920-х років і становлення модернізму: монографія. Харків :Компанія СМІТ, 2013. С. 230–231.

соціально, то в «Прусському офіцері» Лоренса конфлікт і проблему «пошуку справедливості» перенесено у внутрішній світ героя; у Лоренса соціальна й історична площини, не втрачаючи свого звучання, суб'єктивуються й інтеріоризуються, а сам жанр новели зазнає модерністської трансформації. Діалог із класиком ХІХ ст. Клейстом (і на сюжетно-образному рівні, і на проблемно-тематичному) вказує на особливу позицію Лоренса-модерніста, який не пориває з усталеною традицією, а радше модернізує її, долучаючись до плеяди «високих модерністів» англійської літератури – Дж. Джойса, В. Вулфа та Т. С. Еліота. Лоренс художньо осмислює низку проблем (відчуженості і самотності, складних стосунків між чоловіком і жінкою), намагаючись вийти за рамки їхнього стереотипного тлумачення порівняно з літературою ХІХ ст. та порубіжжя. Персонажам новел Лоренса – і чоловікам, і жінкам – на шляху до розуміння і прийняття один одного доводиться пройти через самих себе, зруйнувати в собі старі уявлення. Головним стає не просто подолання зовнішньої соціальної дистанції (як у класиці ХІХ ст.), що теж постає між героями, але перетворення самих себе («Хрестини», «Сутінки весни», «Запах хризантем», «Прусський офіцер», «Тінь у трояндовому саду»). Значущим носієм смислового навантаження стають не лише «слова» персонажів, а й символічні образи («Прусський офіцер», «Жених про запас»). Так, символічного значення набувають квіти в новелі «Спокусниця». У новелах раннього періоду Лоренс реалізує модерністський принцип синтезу мистецтв. Ідеться про поєднання в новелах різних типів художньої техніки, які змогли б передати особливий спосіб пізнання світу – синестезію. Для увиразнення внутрішнього стану героя, його вчинків, у новелах письменник відтворює чуття різних органів людини, як-от зорового і слухового, смак і пахощі, колір і запах тощо. Наприклад, запах хризантем («Запах хризантем») асоціюється в Елізабет саме з поганими спогадами, невдачею, нещастям. Бернард Куттс («Спокусниця») усвідомлює кардинальні зміни у стосунках з Вініфред, побачивши в її помешканні квіти кричуще червоного кольору, що не мали запаху. Запах квітів у новелі «Сутінки весни» також створює особливий настрій, свідчить про складні стосунки між Хільдою й Артуром. З перших творів стає очевидною специфіка лоренсівської прози: пильна увага до мовленнєвих характеристик героїв, пошук лексико-синтаксичних засобів буквального відтворення діалектних особливостей, стилістична невитриманість, притаманна «живій» мові («Прусський офіцер», «Новомодна Єва і старомодний Адам»). У новелах цього періоду використовується оповідь від третьої особи, але зображуваний світ представлено очима героїв, точки зору автора-оповідача і персонажа вдало поєднуються, вони можуть як зближатися, так і віддалятися. По суті виформовується своєрідний внутрішній діалог між автором і персонажем. Ці особливості ранньої новелістики розвинено і продовжено Лоренсом у зрілій творчості.

Розділ 3 «Трансформації оповідної прози модернізму і творчість Д. Г. Лоренса» присвячено аналізу новел письменника у зрілій і пізній періоди творчості митця, простежено схоже і відмінне у його пошуках з іншими письменниками-модерністами.

У підрозділі 3.1. «Проблематика і тематика новелістики Д. Г. Лоренса початку 1920-х років» вивчено зрілий період творчості письменника, репрезентований збіркою «Англіє, моя Англіє» (1922).

У новелах 1920-х років провідною є тема кохання, непрості взаємини між чоловіком і жінкою. Це розповіді про родини, які живуть у різних умовах і

проживають різні ситуації, але в кожній новелі відчувається емоційна напруженість між чоловіками і жінками, між якими відбуваються баталії на родинному фронті («Макака в хакі», «Квитки, будь ласка», «Зимовий павич», «Самсон і Даліла» тощо). У творах Лоренсатема війни стає всезагальною, охоплюючи і повсякденне життя, війна розгортається всередині людей, у стосунках між чоловіком і жінкою. Дослідники (зокрема, Е. Льюсі-Сміт і П. Поплавські) акцентують на тому, що Лоренс – єдиний, народжений в Англії модерніст, який пережив Першу світову війну. Воєнна тема (травма) стає для Лоренса особливою і через особисті обставини. У суспільстві, де порушено усталені, здавалося б, незмінні соціальні конвенції, виформовується новий тип відносин між чоловіком і жінкою, його становлення болісне і суперечливе, що й знайшло художнє відображення в збірці «Англіє, моя Англіє». Оповідь у новелах збірки організовано так, що яскраво проявляється точка зору персонажів, залучаючи душевне співчуття читача до зображуваного («Спокусниця», «Тінь у трояндовому саду», «Дочка баришника» тощо). Тобто Лоренс створює поле нової емфатичної нарації. Письменник проголошує істинність і силу почуттів, як справжнє природне начало, підкреслюючи, що у своїй природності почуття збереглися в жінці краще, ніж у чоловікові, і тому саме жінка є втіленням цього почуття («Англіє, моя Англіє», «Квитки, будь ласка», «Макака в хакі», «Зимовий павич»). Наскрізною в новелах зрілого періоду є тема кохання, непростих взаємин між чоловіком і жінкою. Одна з найважливіших проблем творчості Лоренса – проблема відчуження людини, яка, можливо, найяскравіше оприявнюється через стосунки чоловіка і жінки. Однак це «відчуження» Лоренс не просто діагностує: його мета – показати неминучу самотність, якої має дійти кожна людина (про що трохи згодом писатимуть і теоретизуватимуть екзистенціалісти), зобразити це як «акт насилля» (a violentact).

У підрозділі 3.2. «*Результати художніх пошуків Д. Г. Лоренса в новелістиці кінця 1920-х початку 1930-х років*» розглянуто пізній період творчості письменника, репрезентований третьою збіркою новел «Зникла жінка» (1928).

Наприкінці 1920-х років у творчості Д. Г. Лоренса з'являються нові мотиви і нові герої, все більш символічного значення набуває образність його новел («Зникла жінка», «Переможець на дерев'яному конику», «Межа», «Сонце», «Самсон і Даліла»). Новели пізнього періоду творчості помітно відрізняються від новел попередніх періодів. Найчастіше це іронічні історії, що викривають недоліки і вади людей та суспільства, що не було характерним для попередніх періодів творчості письменника (так, у сюжетному центрі новел «Межа», «Посмішка» – іронія щодо друга письменника Дж. М. Маррі). Викривальний, «пророчий» пафос пізніх його творів (найбільш критикованих за життя та й у подальшій традиції) у малій прозі реалізується через гірку критику тогочасного суспільства, однак не в традиції соціального реалізму, а радше в наслідуванні «романтичної іронії». Пізнім новелам притаманна витонченість і лаконічність. Про успішність Д. Г. Лоренса як письменника й удосконалення його художньої майстерності свідчать відгуки літературних критиків (А. Беннет). Слід відзначити, що герої третьої збірки сміливіші, більш рішучі у своїх діях, вчинках і проявах власної волі та бажань. Героїня пізніх новел – це ініціативна, здатна на рішучі дії жінка, вона конфліктує з чоловіком і чинить йому опір. Це жінка, для якої домівка, діти це вже не сенс життя, а тягар. Вона відкидає все те, що їй не подобається, і навіть не намагається зберегти родину («Зникла жінка», «Межа»,

«Сонце»). Герої збірки «Зникла жінка» думають про себе, свою долю, почуття цілковитого вдоволення, насолоди життям й істинного щастя. Вони прагнуть віднайти гармонію, відчувають її необхідність для внутрішньої реалізації, що проявляється через парадоксальні ситуації (наприклад, життя–смерть у новелі «Посмішка»).

Наскрізнимив новелах цього періоду, як і попередніх, є теми кохання і складних стосунків між чоловіком та жінкою, особисте життя, стосунки батьків і дітей, лицемірство, відчуження, самотність. Порівняно з новелами попередніх періодів, у новелах пізнього етапу ці теми ускладнено містичними і фантастичними елементами («Мила леді», «Щасливі привиди», «Переможець на дерев'яному конику»), іронією і сатирою, біблійними алегоріями, зверненням до жанру притчі.

У підрозділі 3.3. «Мала проза Д.Г. Лоренса: діалог з модерністською класикою (Дж. Джойс, В. Вулф)» увагу зосереджено на особливостях малої прози митців. Експериментальним полем для модерністських пошуків Д. Г. Лоренса, В. Вулф і Дж. Джойса став жанр новели, адже саме останній був найбільш гнучким і відкритим, сприяв перетворенню, перебудові й оновленню форми оповіді. Письменники розширили можливості малих жанрів, увели в літературу межі століть нові теми і проблеми (стосунки між людьми, складні, конфліктні взаємини між чоловіком і жінкою, єдність духовного і тілесного, пошук гармонії душі і тіла, виявлення людини як особистості з власними бажаннями), чим, безперечно, сприяли розвитку англійської модерністської новели, оновленню літератури, та найголовніше – створювали підґрунтя для своїх блискучих романів. Визначальною рисою новел усіх трьох прозаїків були психологізм, увага до внутрішнього, емоційного стану героя, його свідомості і підсвідомості. На художньо-композиційному рівні це оприявнювалося через стислість викладу, динамічний сюжет, експресивність, зображення небуденної події, раптовість, фрагментарність, відкритий фінал, використання елементів міфопоетики, біблійних, літературних алюзій, символів, що змушує по-іншому сприймати й осмислювати модерністські новели. Д. Г. Лоренс, В. Вулф і Дж. Джойс зображували мінливий і хаотичний світ, у якому людина почувалася самотньою і відчуженою. У новелістичних збірках «Прусський офіцер», «Англіє, моя Англіє» Д. Г. Лоренса, «Понеділок чи вівторок...» В. Вулф і «Дублінці» Дж. Джойса помітними є експерименти з технікою, структурою і стилем оповіді. За допомогою притаманної кожному митцю форми оповіді, вони зосереджувалися на емоційних і психологічних моментах життя персонажів, художньо репрезентуючи особливості мінливої свідомості героя.

Специфіка модерністських новел Лоренса полягає в їхній психологічності, емоційності та чуттєвості, раптовості розвитку подій, стислості відтворення думки, незавершеності. Порівняно з творчими стратегіями Вулф і Джойса, для Лоренса експеримент у літературі не був самоціллю. Але разом з тим, Лоренс вразив англійське суспільство відвертістю і чуттєвістю зображення стосунків між представникам різних статей початку в новелах, а потім у романах. Він наважився писати про сексуальні пристрасті як про невідворотну реальність і складну проблему. Порівняно з Джойсовими, новели Лоренса вирізняються особливою емоційністю, чуттєвістю й експресією.

Лоренс намагається розібратися з єдністю духовного і тілесного, його герої шукають гармонію душі і тіла, Вулф у новелістиці досліджує лабіринти людської свідомості. Вулф була новатором форми, у той час як Лоренс продовжував традиції,

усе ж своєрідно трансформуючи їх. Вулф створювала і розвивала нову мову сприйняття, відчуттів, настрою і враження. Майже всі оповідання письменниці безсюжетні, у них часто відсутня часова детермінованість, наявний «потік свідомості». Якщо новели Лоренса можна охарактеризувати як переважно експресіоністичні, то новели Вулф – радше імпресіоністичні.

У новелах Лоренса, Вулф і Джойса втілено глибоко особистісне, суб'єктивне, емоційно-забарвлене світовідчуття персонажа, яке тією чи іншою мірою близьке і самим прозаїкам. У новелістиці простежується тенденція до експериментальності: оновлення принципів наративу, внутрішній монолог, використання невластиво-прямої мови (у Джойса та Вулф у великій прозі це перетвориться на техніку «потoku свідомості»), занурення у свідомість, імпресіоністська техніка, фрагментація, що дозволяє письменникам розширити художні можливості малих оповідних жанрів.

У **висновках** викладено основні положення та результати дослідження.

У своїй новелістиці Д. Г. Лоренс звертається до низки тем, сфокусованих на ідеї пріоритетності людської особистості, що проявляється у «крові і плоті» (за визначенням Лоренса). Необхідність цього була викликана обмеженням природної потреби людини вже віджилим моральними нормами в суспільстві. Творами Д. Г. Лоренса захоплювалися й палко критикували, його вихваляли, прославляли, звеличували і забороняли, що свідчить про те, що у його творчості порушувалися й вирішувалися актуальні проблеми тогочасної Англії. І спричинено це було тим, що в англійському суспільстві початку ХХ ст. відбувалися кардинальні соціокультурні зміни, які й знайшли своє втілення в новелістичній творчості Лоренса.

Оригінальність автора оприявилася в їх інтерпретації і розмаїтті прийомів для відтворення внутрішнього світу героїв, тонкий психологізм, витонченість у зображенні почуттів, чуттєвість стосунків між чоловіком і жінкою, що було нетиповим для тогочасної англійської літератури загалом. Новелам Лоренса властива зосередженість на суб'єктивній або «внутрішній людині» не через історичну дійсність, соціальні обставини, а її біологічну природу. Письменник художньо репрезентує саме людину, відокремлену й окремо від усіх цих складників. Його проза далека від традицій «протокольної естетики» (Е. Золя) натуралізму, хоча він і цінує точну виразну деталь. Митець зображує реальність очима свого героя з точки зору персонажів. Це може бути внутрішній монолог, що здебільшого переходить у невластиво пряму мову.

Лоренс розробляє особливий емоційний тип оповіді, лише окреслюючи основні поворотні пункти сюжету. Він дає читачеві імпульс, дозволяючи йому стати співавтором, зв'язувати і поєднувати в тексті основні проміжні асоціативні ланцюжки («Спокусниця», «Сутінки весни», «Тінь у трояндовому саду», «Закохані», «Межа», «Сонце», «Зникла жінка» тощо).

Новели Лоренса характеризуються відкритим фіналом, що визначає незакінченість психологічного малюнку персонажа та припускає співтворчість читача; малій прозі письменника притаманні риси модерністської пізнавальної невпевненості. Скажімо, Хільда («Сутінки весни»), остаточно розірвавши стосунки з Джоном, має сумніви щодо одруження з Артуром. Джульєтта («Сонце») вагається, чи повертатися їй до свого чоловіка, Егберт («Англіє, моя Англіє») сповнений сумнівів, чи йти йому на війну, він радиться зі своєю дружиною, але і вона не дає йому певної відповіді.

Якщо уявити еволюцію письменника узагальнено-схематично, її можна охарактеризувати так: ранні новели тяжіють до реалістичної традиції (із зародженням модерністських тенденцій); у новелах першої збірки домінує діалог героїв, а у новелах зрілого періоду зростає роль внутрішнього монологу, що переходить у невластне прямумову; у новелах пізнього періоду посилюється роль автора-оповідача або героя-оповідача, простежується іронія, містичні і фантастичні елементи. Водночас, слід підкреслити, що Лоренс, як і Джойс у «Дублінцях», сприймається критикою й читачами як новий, модерністський автор. «Реалізм», зображення соціального контексту та ситуацій перших його творів уже поєднується з мовними пошуками (зображення «живої мови») та перенесенням традиційної для новелістичного жанру кульмінації (пуанту) із зовнішнього сюжету до внутрішнього: зображення характеру через «інсайт» (Е. Гаррісон), що корелює зі відкриттям джойсівської «епіфанії» в першій збірці новел.

Лоренс прагнув відобразити в новелах глибини підсвідомості своїх персонажів, її ірраціональність і незалежний прояв, пробудження якої може призвести як до трагедії («Слабак», «Прусський офіцер», «Жених про запас»), так і надати життю героя нового сенсу («Дочка баришника», Сонце»). Ірраціональність підсвідомості визначає розвиток сюжету в новелах Лоренса, і їхній несподіваний фінал. Письменник неначе вводить читача в оману, зображуючи з натуралістичною достовірністю побутові ситуації, які, врешті-решт, призводять до зламу старих уявлень героя про світ та його несподіваних вчинків, й увага читача зосереджується на внутрішньому світі персонажа. У більшості новел використовується оповідь від третьої особи, описуються думки і почуття героя, але автор зупиняється біля тієї межі, за якою герой перестає розуміти сам себе, і разом з ним, шукає нове розуміння ситуації.

Ірраціональне як магістральна тема лоренсівської прози та поезії відображається і в його критичному ставленні до самої ідеї новели / оповідання як до «інтелектуального» жанру. Учень Бальзака, Меріме та Мопассана (за його власним зізнанням), він з кожним разом дедалі дистанціюється від ідей, викладених у «Філософії творчості» Е. По; раціональне осягнення життя – трагічна помилка, а отже, література, яка будується за таким принципом, приречена на помилку («життя, яке вони (Е. По та інші – Н.С.) так і не пізнали, полишає їх»⁶).

У новелістиці Лоренса об'єктом є людина як особистість, її проблеми, внутрішній, глибинний, психоемоційний стан, її бажання і почуття, які вона раніше не усвідомлювала. Завдяки експериментам з оповіддю, через нове зображення стосунків між статями, радикальні уявлення про гендер і сексуальність, письменник сприяв формуванню «Я» жінки початку ХХ ст. Лоренс – «*champion of freedom*» (Е. Ферніаф), тонкий знавець людської душі, який так майстерно, витончено і точно зображував почуття і непрості стосунки між чоловіком і жінкою.

У новелістиці Лоренса оприявилася ще одна характерна риса модернізму – принцип синтезу мистецтв. Йдеться про поєднання у його творах різних типів художньої техніки, які змогли б передати особливий спосіб пізнання світу – синестезію. Для кращого розуміння людини, пояснення її дій і ставлення до реальності, Д. Г. Лоренс використовує поєднання різних органів чуття людини, як-от зорового і слухового, смак і пахощі, колір і запах тощо («Запах хризантем»,

⁶Huxley A. Introduction to "The Letters of D. H. Lawrence". *A Critical Anthology*/ D.H. Lawrence. P. 261.

«Спокусниця», «Сутінки весни»). Згадки про художній, музичний або живописний твір у новелах Лоренса виформовують і визначають внутрішній світ героя, допомагають зрозуміти його самого і його вчинки.

Модерністська проза переносить акценти з соціальних чинників на свідомість і підсвідомість персонажів, які опинилися на самоті. Персонажі Лоренса живуть у світі повсякденності, але внутрішньо не приймають його. Вони відкидають «формальний раціоналізм» (М. Вебер), застарілі або зовсім мертві цінності тогочасного суспільства, повстають проти них. Це повстання ірраціональне, виражене в крутих віражах почуттів, які визначають сюжет новел Лоренса, з традиційними для цього жанру протиставленнями старого і нового, що обумовлює несподівану розв'язку. Лоренс зберігає жанрову традицію новели, але в його малій прозі персонаж постає в іншому світлі, ніж у класичній англійській літературі, у світлі перехідного стану суспільства, тих кардинальних змін, які відбуваються на початку минулогостоліття. Письменник яскраво синтезував у своїх новелах художні принципи різних літературних напрямків, але розвивався він у руслі модернізму. Лоренс розширив можливості малого оповідального жанру, увів у літературу новий тип героя, змінив ракурс художнього осмислення взаємин між людьми, стосунків між чоловіком і жінкою, співвідношення духовного і тілесного.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Основні публікації

1. Панасенко Н. С. Зарождение «внутреннего монолога» в рассказе Д. Г. Лоуренса «Запах хризантем». *Вісник ДНУ. Сер.: Літературознавство. Журналістика. Вип. №10. Соціальні комунікації*. 2008. С. 233–237.
2. Панасенко Н. С. Аналітичне читання розповіді Д. Г. Лоуренса «Прусский офицер»: історизм і читальський отклик. *Мова і культура*. Вип. 11. Т. XII (124). 2009. С. 231–238.
3. Панасенко Н. С. Сборник «Прусский офицер» Д. Г. Лоуренса в критике 1950–90-х годов. *Наукові записки Харківського національного університету ім. Г. Сковороди*. Вип. 2 (58). Ч. 2. 2009. С. 132–139.
4. Стирнік Н. С. Творчество Д. Г. Лоуренса в рецепції західного літературознавства. *Наукові записки Харківського національного університету ім. Г. Сковороди*. Вип. 1 (61). Ч. 1. 2010. С. 96–106.
5. Стирнік Н. С. Автобіографізм в оповіданнях Д. Г. Лоуренса «Запах хризантем», «Другосортний», «Сутінки весни». *Наукові записки Харківського національного педагогічного університету ім. Г. Сковороди. Літературознавство*. Вип. 4 (64). Ч. 1. 2010. С. 114–123.
6. Стирнік Н. С. Творчість Д. Г. Лоуренса в оцінках радянського та пострадянського літературознавства (перспективи дослідницького пошуку). *Іноземна філологія/ Львівський національний університет імені І. Франка*. Вип. 18. 2011. С. 258–264.
7. Стирнік Н. С. Містичне в оповіданнях Д. Г. Лоуренса («Щасливі привиди», «Межа», «Переможець на дерев'яному конику»). *Питання літературознавства*. Вип. 82. Чернівці. 2011. С. 255–265.

8. Стирнік Н. С. Назви літературних творів в українських перекладах (на матеріалі оповідань Д.Г. Лоуренса). *Від бароко до постмодернізму*: зб. наук. пр. Вип. XVII. Т. 2. Дніпропетровськ: ДНУ, 2013. С. 74–78.

9. Стирнік Н. С. Змалювання природи як один із засобів експресивності в художньому тексті (на матеріалі оповідань Д. Г. Лоуренса). *Наукові записки Харківського національного педагогічного університету ім. Г. Сковороди. Літературознавство*. Вип. 3 (75). Ч. 1. 2013. С. 164–168.

10. Стирнік Н. С. Специфіка жанру модерністського оповідання Д. Г. Лоуренса (збірка оповідань «Зникла жінка»). *Наукові записки Харківського національного педагогічного університету ім. Г. Сковороди. Літературознавство*. Вип. 4 (76). Ч. 1. 2013. С. 185–191.

11. Стирнік Н. С. Художня своєрідність жіночих образів в оповіданнях Д.Г. Лоуренса. *Іноземна філологія / Львівський національний університет імені Івана Франка*. Вип. 127. Ч. 1. 2014. С. 225–231.

12. Стирнік Н. С. D. H. Lawrence – Communicative Provocateur at the Start of the XXth Century. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. Вип. 55. 2015. С. 245–248.

13. Стирнік Н. С. Своєрідність оповідань Вулф і Лоуренса. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. Вип. 66. 2017. С. 83–86.

14. Стирнік Н. С. Історія створення збірок оповідань Вулф і Лоуренса («Понеділок чи вівторок...» та «Англія, моя Англія»). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. Вип. 27. 2017. С. 85–88.

15. Стирнік Н. С. Мотив жорстокості у творах Д. Г. Лоуренса (на матеріалі першої збірки оповідань «Прусський офіцер», 1914 р.). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. Вип. 33. 2018. С. 113–116.

16. Стирнік Н. С. Лоуренс і Джойс: паралелі життєвих і творчих пошуків. *Від бароко до постмодернізму*. Вип. XXII. Дніпро : Ліра, 2019. С. 87–103.

17. Стирнік Н. С. «Female Escapism in Lawrence's Short Stories». *Література в контексті культури*: зб. наук. пр. Вип. 33. 2020. С. 78–88.

18. Стирнік Н. С. Ранні оповідання Д. Г. Лоуренса і Дж. Джойса: у пошуках героя і читача. *Закарпатські філологічні студії*. Вип. 13. Т. 3. 2020. С. 195–202.

Статті в іноземних виданнях

1. Styrnik N. S. Using Information and Communication Technology in Foreign Language Teaching: Advantages and Disadvantages. *E-Learning: Unlocking the Gate to Education around the Globe. 14th Conference reader*. 2019. P. 65–71. Indexed Web of Science.

2. Styrnik N. S. Situating Ecofeminism in Lawrence's Stories. *Rananim. The Journal of the D. H. Lawrence Society of Australia*. Vol. 26. No. 1. February. 2020. P. 2–5.

Додаткові публікації

1. Стирнік Н. С. Лоренс Д. Г. Жених про запас : новела / Д. Г. Лоренс; пер. з англ. *Vsesvit*. 2010. № 7–8. С. 187–194.

2. Стирнік Н. С. Лоренс Д. Г. Сутінки весни : новела / Д. Г. Лоренс; пер. з англ. Н. Стирнік. *Vsesvit*. 2011. № 7–8. С. 143–157.

3. Стирнік Н. С. Лоренс Д. Г. Спокусниця : новела / Д. Г. Лоренс; пер. з англ. Н. Стирнік. *Всесвіт*. 2020. № 1–2. С. 82–89.

4. Стирнік Н. С. «Охоплені нестримною пристрасстю» (передмова до перекладу новели Д. Г. Лоуренса «Спокусниця»). *Всесвіт*. 2020. № 1–2. С. 82–89.

АНОТАЦІЯ

Стирнік Н. С. Новелістика Д. Г. Лоренса: мотивно-тематичний комплекс і жанрові стратегії.–На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.01.04 – література зарубіжних країн. Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара. Дніпро, 2021.

У дисертації досліджено новелістику Д. Г. Лоренса, визначено співвіднесеність традиційного і новаторського в ній, уточнено роль письменника в літературному процесі межі століть. Проаналізовано збірки Д. Г. Лоренса «The Prussian Officer and Other Stories» (1914), «England, My England and Other Stories» (1922), «The Woman Who Rode Away and Other Stories» (1928), що репрезентують ранній, зрілий і пізній періоди творчості митця, визначено провідні теми, мотиви та художні особливості їх реалізації. Докладно проаналізовано маловивчені новели, що яскраво маркують той чи інший період («Запах хризантем», «Прусський офіцер», «Спокусниця», «Сутінки весни», «Жених про запас», «Англіє, моя Англіє», «Макака в хакі», «Межа», «Зникла жінка», «Сонце», «Зимовий павич», «Закохані», «Новомодна Єва і старомодний Адам», «Переможець на дерев'яному конику», «Мила леді», «Самсон і Даліла»).

Установлено, що на різних етапах творчості, яка розвивалася в рамках модернізму, Лоренс синтезував творчі принципи, характерні для імпресіонізму, експресіонізму, натуралізму і реалізму. Підкреслено, що в новелах митця об'єктом художнього осмислення є підсвідомість персонажів, що проявляється незалежно від волі останнього, і пробудження якої може спричинити як трагедію («Слабак», «Прусський офіцер»), так і надати нового сенсу життю героїв («Дочка баришника», «Жених про запас»). Акцентовано, що оригінальність автора оприявилася через прийоми художнього відтворення внутрішнього світу, підсвідомості героїв, а також тонкий психологізм, витонченість у зображенні почуттів, чуттєвість стосунків між чоловіком і жінкою, а також елементи еротизму, що було нетиповим для тогочасної англійської літератури загалом.

Ключові слова: Д. Г. Лоренс, модернізм, жанр, новела, внутрішній монолог, тематика, художній мотив.

АННОТАЦИЯ

Стирник Н. С. Новеллистика Д. Г. Лоренса: мотивно-тематический комплекс и жанровые стратегии. –На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.01.04 – литература зарубежных стран. Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара. Днепр, 2021.

В диссертации рассмотрено новеллистику Д. Г. Лоренса, одного из противоречивых писателей начала XX века, творческое наследие которого провоцировало противоположные точки зрения, как его современниками, так и

критиками. Определена роль писателя, новаторские и традиционные черты его творчества в литературном процессе рубежа веков.

Проанализированы сборники новелл Д. Г. Лоренса, вышедшие при жизни писателя («The Prussian Officer and Other Stories» (1914), «England, My England and Other Stories» (1922), «The Woman Who Rode Away and Other Stories» (1928)). Определены темы, мотивы и их трактовка в новеллах раннего, зрелого и позднего периодов творчества писателя. Исследованы малоизученные новеллы, которые определяют тот или иной период: «Запах хризантем», «Прусский офицер», «Соблазнительница», «Сумерки весны», «Жених про запас», «Англия, моя Англия», «Макака в хаки», «Рубеж», «Женщина, которая ушла», «Солнце», «Павлин зимой», «Влюбленные», «Новомодная Ева и старомодный Адам», «Победитель на деревянной лошадке», «Прекрасная леди», «Самсон и Далила» и другие. Подчеркнуто, что на разных этапах своего творчества, которое в целом развивалось в рамках модернизма, писатель осуществлял синтез творческих принципов, характерных для импрессионизма, экспрессионизма, натурализма и реализма.

Показано, что в новеллах Лоренс художественно отражал глубины подсознания персонажей, проявление которого может привести как к трагедии («Слабак», «Прусский офицер»), так придать новый смысл жизни героям («Дочь барышника», «Жених про запас»). Оригинальность автора проявилась через различные приемы художественного создания внутреннего мира, подсознания героев, а также тонкий психологизм, мастерство в изображении чувств, чувственность отношений между мужчиной и женщиной, а также элементы эротизма, что было нетипичным для английской литературы того времени в целом.

Ключевые слова: Д. Г. Лоренс, модернизм, жанр, новелла, внутренний монолог, тематика, художественный мотив.

ABSTRACT

Styrnik N. S. – Short Stories by D. H. Lawrence: Themes, Motifs and Genre Strategies.

Thesis for a Candidate degree in Philology (PhD): speciality 10.01.04 Literature of Foreign Countries. Oles Honchar Dnipro National University. Dnipro, 2021.

The research focuses on the short stories of D. H. Lawrence, one of the most controversial writers of the early 20th century, whose creative legacy provoked greatly differing viewpoints of his contemporaries and critics. The role of the writer, the innovative and traditional features of his works in the literary process at the turn of the century are considered. The short story collections, published during Lawrence's life, are analysed: "The Prussian Officer and Other Stories" (1914); "England, My England and Other Stories" (1922); "The Woman Who Rode Away and Other Stories" (1928). The interpretation of the themes and motifs of the stories from his early to late periods are examined, including those less commonly analysed that define a particular period such as: "Odour of Chrysanthemums", "The Prussian Officer", "Witch à la Mode", "The Shades of Spring", "Second Best", "England, My England", "Monkey Nuts", "The Border Line", "The Woman Who Rode Away", "Sun", "Wintry Peacock", "In Love", "New Eve and Old Adam", "The Rocking-Horse Winner", "Lovely Lady", and "Samson and Delilah".

At different stages of his work, generally developed within the framework of modernism, the writer synthesized the creative principles characteristic of impressionism, expressionism, naturalism and realism. In his short stories, Lawrence painted the deep hidden emotions of his

characters, the manifestation of which can lead to tragedy (“The Thorn in the Flesh”, “The Prussian Officer”), and give new meaning to their lives (“The Horse Dealer’s Daughter”, “Second Best”). The author’s originality is in his artistic portrayal of the inner world of subconscious feelings. His delicate psychologism and writing craft depict the sensuality and eroticism of relations between a man and a woman, which was unusual for turn of the century English literature.

Key words: D. H. Lawrence, modernism, genre, short story, novella, interior monologue, themes, motifs.